

בס"ד. שיחת י"א ניסן, ה'תשכ"ב.

— יום הולדת הששים של כ"ק אדמו"ר שליט"א* —

בלתי מוגה

א. איתא במדרש¹ "על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלס לבורא, מ"ט כל הנשמה תהלל י"ה², כל הנשימה תהלל י"ה", היינו, ש"נשמה" הוא גם מלשון נשימה, כמ"ש הרמב"ם³ שעל שם זה נקראת בשם "נשמה", וזהו "כל הנשמה תהלל י"ה", שעל כל נשימה שאדם נושם צריך להלל — ליתן שבח והודי" — להקב"ה.

אמנם, למרות דברי המדרש ש"צריך לקלס כו'", הרי אין זה מנהג העולם — לא רק "מנהג העולם" מלשון העלם והסתרי, אלא גם מנהג בני שמנהגם תורה הוא⁵.

וטעם הדבר — כדברי הגמרא⁶ "הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף כו'":

כל קיום העולם אינו אלא ענין נסי, כמ"ש⁷ "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", ומבואר בחסידות⁸ שאין זה רק "בכל יום", אלא גם "בכל רגע", וכמבואר בארוכה בשער היחוד והאמונה⁹ ש"אילו היו מסתלקות .. כרגע ח"ו האותיות מעשרה מאמרות שבהן נבראת הארץ בששת ימי בראשית, היתה חוזרת להיות אין ואפס ממש כמו לפני ששת ימי בראשית ממש", "אלא צריך להיות כח הפועל בנפעל תמיד להחיות ולקיימו".

אבל אעפ"כ, בששת ימי בראשית, שאז הי' ענין הבריאה במוחש הנראה לעיני בשר, הרי זה ענין היותר גדול שמעורר אמירת הלל;

(5) ראה ירושלמי פסחים פ"ד ה"א. תור"ה נפסל — מנחות כ, ב. מהרי"ל — הובא ברמ"א יו"ד סשע"ו ס"ד. מנהגים ישנים מדורא ע' 153. שו"ע אדה"ז או"ח סוסק"פ. סת"ב ס"א. סתנ"ב ס"ד. סתצ"ד סט"ז. ועוד.
(6) שבת קיח, ב. וראה יהל אור ע' קנד ואילך.
(7) נוסח ברכת "יוצר".
(8) ראה סה"מ תרס"ה ע' רלו ואילך.
ה'ש"ת ע' 117. ע' 122. ועוד.
(9) פ"א"ב.

(* יש לציין שכ"ק אדמו"ר שליט"א נכנס להתוועדות זו כשבירו הק' חלק א' של לקוטי שיחות שי"ל זה עתה.
(1) ב"ר פי"ד, ט.
(2) תהלים קנ, ו.
(3) ראה הל' יסוה"ת פ"ד ה"ט — כמצויין בהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תש"ד ע' 254 (וראה גם שיחת י"ט כסלו תשכ"ג סנ"ב (תו"מ חל"ה ע' 296 ואילך)).
(4) ראה לקו"ת שלח לז, ד. ובכ"מ.

משא"כ בכל יום — הרי אע"פ שיודעים בשכל שהאמת היא שבכל רגע מתהווה העולם מאין ואפס המוחלט כמו שהי' בששת ימי בראשית ממש, מ"מ, כיון שזהו "חידוש הישנות", ישנו החילוק שנקבע ע"פ הוראת הקב"ה בתורתו, שאמירת הלל תהי' לא על "חידוש הישנות" באופן ש"עולם כמנהגו נוהג", אלא רק על נס שנראה חידוש לעיני בשר, ללא צורך אפילו בהסברה שכלית.

וזהו גם אחד הטעמים לכך שאין אומרים הלל בפורים, לפי ש"אכתי עבדי אחשוורוש אנן"¹⁰ — שהפירוש בזה הוא, שאז הי' הנס מלוכש בדרכי הטבע, והיינו, שכפי הנראה בעיני בשר הי' ביטול הגזירה באופן שהיו זקוקים לאחשוורוש שמלך על קכ"ז מדינות, והסדר הוא, שעל נס המלוכש בדרכי הטבע אין אומרים הלל, אע"פ שזהו נס שיש בו מעלה יתירה כו"¹¹.

ועד"ז בענין "כל נשימה ונשימה שאדם נושם כו", שעז"נ "כל הנשמה תהלל י"ה" — י"ה דייקא, שזהו שם הקשור עם בריאת העולמות, הן עלמא דאתכסיא והן עלמא דאתגלייא, כדברי הגמרא במסכת מנחות¹² "ביו"ד נברא העולם הבא, בה' נברא העולם הזה", כמבואר בתניא באגה"ק¹³ — שאין מנהגם של ישראל (שתורה הוא) לערוך ענין של "תהלל" בגלוי על כל נשימה ונשימה, אע"פ שמצד הבנת הענין לאמיתתו יש בשכלו הענין ד"תהלל י"ה" בתמידיות.

ב. אך יש בזה ענין של חידוש — ביום הולדת:

ידועה הראי' מדברי הירושלמי¹⁴ שביום הולדת של אדם "מזלו גובר", והרי הענין ד"מזלו גובר" הוא גם בנוגע לענינים גשמיים הנראים לעיני בשר, כך, שניכר יחודו של יום זה מכל ימות השנה.

וזהו גם מה שכללות הענין דיום הולדת הוא אחד הענינים שגילה כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא הדור — כפי שכבר נעתק ב"היום יום"¹⁵ ממכתבו של רבינו נשיאנו¹⁶, ש"ביום ההולדת על האדם להתבודד, ולהעלות זכרונותיו ולהתבונן בהם, והצריכים תיקון ותשובה, ישוב ויתקנם".

(14) ר"ה פ"ג ה"ח ובקה"ע שם. וראה

"רשימות" חוברת ד' ע' 79 ואילך. אג"ק חט"ז ע' מה (וס"ע שלג). התוועדויות תשמ"ח ח"ג ע' 154 ואילך. ועוד.

(15) יא ניסן.

(16) אג"ק שלו ח"ה ע' קו.

(10) מגילה יד, א. וש"נ.

(11) ראה לקו"ש חל"ו ע' 168. תו"מ

סה"מ ניסן ע' קסב. וש"נ.

(12) כט, ב.

(13) ס"ה.

והענין בזה:

ביום ההולדת ישנו ענין של חידוש כח מלמעלה, ועד לענין של התגברות המזל,

— דאף ש"אין מזל לישראל"¹⁷, הרי מבואר בחסידות¹⁸ שה"מזל לישראל" הוא מבחי' שלמעלה ממציאות יש, שלכן נקרא בשם "אין", והיינו, שזהו אופן נעלה יותר בענין ה"מזל"; ובזה גופא ניתוסף ענין של התגברות —

ולכן ישנו אז ענין מיוחד של נתינת־כח ועזר מלמעלה לתקן את כל מה שהי' בעבר.

ועפ"ז מובן כיצד הי' יכול להיות שיעברו מאות שנים ולא ידעו מהענין של יום הולדת בנוגע להנהגה באופן של "תהלל" בגילוי — כי, אע"פ שזוהי נתינת־כח ביותר ועד גם בענינים גשמיים, מ"מ, העיקר הוא שצריכים לנצל זאת בנוגע לעניני תשובה ותיקון העבר.

ומי לנו גדול מיום ההולדת של י"ג שנה:

בנוגע ליום ההולדת די"ג שנה, איתא בזהר¹⁹ שעז"נ²⁰ "אני היום ילידתיך", כיון שאז נכנסת נפש הקדושה, ועד שמצינו בזהר חדש²¹ שזהו"ע של שמחה גדולה ביותר, כמו שמחת חופה, כמסופר שם ש"חמו קיטורא דהוה סליק מביתא כו", ועד שמשווים זאת למתן־תורה, וכמובן גם בנגלה, לפי שנעשה מחוייב בתורה ומצוותי'.

ואף שזוהי שמחה גדולה, מ"מ, הסדר הוא — שלא נפטרים מאמירת תחנון²².

וע"ד שרבינו נשיאנו סיפר פעם²³ — במענה לשאלה ע"ד ההנהגה של חסידי חב"ד בנוגע לימי ההילולא של הרביים, שאין זה קשור עם ביטול אמירת תחנון — שהצמח־צדק אמר, שכיון שיום ההילולא הוא "עת רצון", הרי אין זמן יותר טוב לומר תחנון ולפעול מה שאמירת תחנון צריכה לפעול!

וע"ד זה ומעין זה בכל יום הולדת — שאע"פ ש"מזלו גובר", מ"מ, עיקר ענינו לתקן את הענינים הצריכים תיקון, ובשביל זה צריכים לנצל את התגברות המזל.

(21) בראשית יו"ד, סע"ג. טו, ד.

(22) ראה גם אנ"ק חכ"ח ע' קטז. וש"נ.

(23) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' רצא.

וש"נ.

(17) שבת קנו, א.

(18) ראה לקו"ת ר"פ האזינו. ובכ"מ.

(19) ח"ב צח, רע"א. קא, א.

(20) תהלים ב, ז.

ג. אבל אעפ"כ, מצינו במנהגי העולם, שהגיעו גם בתוככי בני"י, שישנם ימי הולדת מיוחדים שהם שונים מיום הולדת סתם.

ובכללות הרי זה מעשר שנים לעשר שנים, כפי שמצינו במשנה²⁴ שלאחרי בר-מצוה, ולאחרי "בן עשרים" — שאז היא שלימות האדם, שלכן הדין הוא ש"למכור בנכסי אביו (שזהו תכלית השלימות) עד שיהא בן עשרים שנה"²⁵ — אזי חילוקי התקופות הם מידי עשר שנים: "בן עשרים", "בן שלושים", וכן הלאה²⁶.

ובמיוחד יום הולדת הששים — כמסופר בגמרא במסכת מו"ק²⁷: "רב יוסף כי הוה בר שיתין עבד להו יומא טבא לרבנן, אמר נפקי לי מכרת וכו'".

ד. המשך השיחה — הטעם שמצינו זאת רק אצל רב יוסף, לפי שאצלו היתה הוכחה ברורה שחיותו היא רק מהיכלות הקדושה²⁸, כיון שבמשך כ"ב שנה שמלך רבה לא הוצרכו הוא ובני ביתו אפילו לאומן מקיז דם²⁹, היינו שחיות הגוף היתה אצלו למעלה מהטבע; וגם "סמי נפשי"³⁰, שביטל בעצמו הענין ד"עין רואה" שמביא ל"לב חומד"³¹, ולכן ה' אצלו הבטחון שלא יהי אצלו גם "כרת דיומי"³²; ועבד יומא טבא

(24) אבות ספ"ה.

(25) ב"ב קנו, א. וראה לקו"ת במדבר ב, א.

(26) ראה גם תו"מ ח"כ ס"ע 85 ואילך.

(27) כח, א.

(28) ואף שהס"א היא "מקום המות",

כהפירוש הפנימי במארו"ל (ברכות יח, ריש

ע"ב) "רשעים בחייהם קרויים מתים", ש"חיהם

נמשכים ממקום המות והטומאה" (אגה"ת פ"ז)

— הרי זהו בנוגע לידיעת השכל, ובעיקר

בנוגע לנפש האלקית, אבל בנוגע לנפש

הבהמית וחיות הגוף כפשוטו, הרי הם יכולים

לקבל חיות ממקום המות, והיינו, שאף

ש"קרויים מתים", מ"מ, לעיני בשר נראה הגוף

חי. אבל אין זה ענין של מציאות בלתי

אמיתית, כי, גם חיות הגוף שנמשך מהיכלות

הס"א, אינו מצד עצמם ח"ו (כי מצד עצמם

אינם יכולים להמשיך חיים כלל, אפילו לא

חיים בשריים), אלא מצד הניצוץ האלקי

שנמצא גם בהם, ועי"ז נמשך חיות לגוף שיוכל

להיות מציאות אמיתי, ע"פ תורה — מצד חסד

עליון של הקב"ה ש"חשב מחשבות לבלתי

ידח ממנו נדח" (שמואל-ב יד, יד), שלכן נותן

לו אפשרות שיוכל לשוב בתשובה, לתקן את

כל קלקלותו, ולעקור את החטא מעיקרו, ועד

שיהי' "אהוב ונחמד .. כאילו לא חטא

מעולם" (רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד), ועוד

יותר מזה, כמעלת בעלי תשובה על צדיקים

גמורים (ראה ברכות לד, ב. רמב"ם שם).

(29) סוף מס' הוריות.

(30) ר"ן ורמב"ן קידושין לא, א.

(31) ירושלמי ברכות פ"א ה"ה. ראב"ע

שלח טו, לט.

(32) בעת ביקור הרה"ג וכו' מוה"ר אפרים

אליעזר שי' הכהן יא'לעס אצל כ"ק אדמו"ר

שליט"א ביום א', ח"י ניסן, ב' דחיה"מ פסח,

הוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א לבאר דיוק

הלשון "נקוט לך מיהא פלגא בידך" בנוגע

ל"כרת דשני" ו"כרת דיומי":

הלשון "פלגא" מצינו בוהר (ח"ג ז, ב. רצו,

א) בנוגע לאיש ואשה, דכר ונוקבא, שכל א'

בפ"ע הוא "פלג גופא", וזהו גם החילוק בין

שני ליומי, ש"שני" שקשור עם מהלך הלבנה,

לרבנן דוקא, כדי שעמייהארין לא יטעו שלאחרי גיל ששים אין צורך בהתחזקות כנגד יצה"ר — הוגה ע"י כ"ק אדמור"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ה ע' 132 ואילך.

ה. וע"פ כל האמור לעיל, מובן, שההנהגה ד"כי הוה בר שיתין עבד להו יומא טבא לרבנן", שייכת ליחידי סגולה.

אבל, כאשר מתאספים כו"כ מישראל, שאז "אכל ב"י עשרה שכינתא שריא"³³, וכפי שאומר רבינו הזקן³⁴ שזהו "אף שאינם מדברים בדברי תורה", ועאכו"כ כאשר מדברים בדברי תורה — אזי ישנה עצה נוספת, כדאיתא בגמרא³⁵: "כי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכת"י עבידנא יומא טבא לרבנן", וכפי שפוסק הרמ"א בשו"ע³⁶: "כשמסיים מסכת מצוה לשמוח ולעשות סעודה".

ואז מתבטלת גם ההגבלה ד"עבד להו יומא טבא לרבנן" דוקא: בודאי לא נמצאים כאן כאלו שאינם בגדר של "רבנן"; אבל, אפילו אם היו כאן כאלו — הרי בדברי הרמ"א שהובאו בשו"ע נאמר רק ש"מצוה לשמוח ולעשות סעודה", ולא נזכרה איזה הגבלה בדבר, ואדרבה: כפי שמביא הש"ך³⁷ שיש להשתדל "שיבואו הבעלי-בתים ג"כ לסיומא", "ולכך מנהג הוודיעם וכו'".

ולכל הדעות הנה סעודה זו "נקראת סעודת מצוה"³⁸,

וככל סעודת מצוה — יש בה שני ענינים: (א) ענין של "מצוה", שהיא למעלה מכל העולם, עד שאפילו "שכר מצוה", שהוא טפל למצוה, אין העולם יכול להשיגו (כפי שמבאר רבינו הזקן באגה"ק³⁹), (ב) ומקשרים זאת עם ענין של אכילה ושתי' כפשוטם, והיינו, שמאחדים את שני הקצוות: ענין של מצוה, שזהו"ע שלמעלה מכל סדר השתלשלות

הו"ע בחי' נוקבא (מלכות), ו"יומי" שקשור עם מהלך החמה, הו"ע בחי' דכר (ז"א).

וזהו שטען אביי לרב יוסף "נהי דנפק לי' מר מכת דשני, מכת דיומי מי נפקי מר" — שאף שכבר גמר העבודה שמצד בחי' נוקבא, עדיין צ"ל אצלו העבודה מצד בחי' דכר, ומה גם שזוהי עבודה קשה יותר, כיון שהלעו"ז המנגד לבחי' דכר גדול יותר מהמנגד לבחי' נוקבא; וכיון שנתעלה בעבודתו, הרי "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו" (סוכה נב, סע"א), ובמילא נדרשת ממנו עבודה קשה יותר.

33) פלגא בידך" — דכשם שהצליח בעבודתו ב"פלג" זה, כך יצליח גם ב"פלג" השני.

34) וזהו שטען אביי לרב יוסף "נהי דנפק לי' מר מכת דשני, מכת דיומי מי נפקי מר" — שאף שכבר גמר העבודה שמצד בחי' נוקבא, עדיין צ"ל אצלו העבודה מצד בחי' דכר, ומה גם שזוהי עבודה קשה יותר, כיון שהלעו"ז המנגד לבחי' דכר גדול יותר מהמנגד לבחי' נוקבא; וכיון שנתעלה בעבודתו, הרי "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו" (סוכה נב, סע"א), ובמילא נדרשת ממנו עבודה קשה יותר.

35) סנהדרין לט, א.

36) וזהו שטען אביי לרב יוסף "נהי דנפק לי' מר מכת דשני, מכת דיומי מי נפקי מר" — שאף שכבר גמר העבודה שמצד בחי' נוקבא, עדיין צ"ל אצלו העבודה מצד בחי' דכר, ומה גם שזוהי עבודה קשה יותר, כיון שהלעו"ז המנגד לבחי' דכר גדול יותר מהמנגד לבחי' נוקבא; וכיון שנתעלה בעבודתו, הרי "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו" (סוכה נב, סע"א), ובמילא נדרשת ממנו עבודה קשה יותר.

36) שבת קיח, סע"ב ואילך.

37) וזהו שטען אביי לרב יוסף "נהי דנפק לי' מר מכת דשני, מכת דיומי מי נפקי מר" — שאף שכבר גמר העבודה שמצד בחי' נוקבא, עדיין צ"ל אצלו העבודה מצד בחי' דכר, ומה גם שזוהי עבודה קשה יותר, כיון שהלעו"ז המנגד לבחי' דכר גדול יותר מהמנגד לבחי' נוקבא; וכיון שנתעלה בעבודתו, הרי "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו" (סוכה נב, סע"א), ובמילא נדרשת ממנו עבודה קשה יותר.

37) יו"ד סרמ"ו סכ"ו.

38) וזהו שטען אביי לרב יוסף "נהי דנפק לי' מר מכת דשני, מכת דיומי מי נפקי מר" — שאף שכבר גמר העבודה שמצד בחי' נוקבא, עדיין צ"ל אצלו העבודה מצד בחי' דכר, ומה גם שזוהי עבודה קשה יותר, כיון שהלעו"ז המנגד לבחי' דכר גדול יותר מהמנגד לבחי' נוקבא; וכיון שנתעלה בעבודתו, הרי "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו" (סוכה נב, סע"א), ובמילא נדרשת ממנו עבודה קשה יותר.

37) סקכ"ז — מסוף תשובת מהר"ם מינץ. ומביא גם מדברי המהרש"ל סוף פרק מרובה, "דאפי' מי שלא סיים מסכתא מצוה רבה שישמח עם המסיים כו'".

39) וזהו שטען אביי לרב יוסף "נהי דנפק לי' מר מכת דשני, מכת דיומי מי נפקי מר" — שאף שכבר גמר העבודה שמצד בחי' נוקבא, עדיין צ"ל אצלו העבודה מצד בחי' דכר, ומה גם שזוהי עבודה קשה יותר, כיון שהלעו"ז המנגד לבחי' דכר גדול יותר מהמנגד לבחי' נוקבא; וכיון שנתעלה בעבודתו, הרי "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו" (סוכה נב, סע"א), ובמילא נדרשת ממנו עבודה קשה יותר.

38) רמ"א שם.

39) וזהו שטען אביי לרב יוסף "נהי דנפק לי' מר מכת דשני, מכת דיומי מי נפקי מר" — שאף שכבר גמר העבודה שמצד בחי' נוקבא, עדיין צ"ל אצלו העבודה מצד בחי' דכר, ומה גם שזוהי עבודה קשה יותר, כיון שהלעו"ז המנגד לבחי' דכר גדול יותר מהמנגד לבחי' נוקבא; וכיון שנתעלה בעבודתו, הרי "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו" (סוכה נב, סע"א), ובמילא נדרשת ממנו עבודה קשה יותר.

39) ס"ג. סכ"ג.

39) וזהו שטען אביי לרב יוסף "נהי דנפק לי' מר מכת דשני, מכת דיומי מי נפקי מר" — שאף שכבר גמר העבודה שמצד בחי' נוקבא, עדיין צ"ל אצלו העבודה מצד בחי' דכר, ומה גם שזוהי עבודה קשה יותר, כיון שהלעו"ז המנגד לבחי' דכר גדול יותר מהמנגד לבחי' נוקבא; וכיון שנתעלה בעבודתו, הרי "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו" (סוכה נב, סע"א), ובמילא נדרשת ממנו עבודה קשה יותר.

39) ס"ג. סכ"ג.

39) וזהו שטען אביי לרב יוסף "נהי דנפק לי' מר מכת דשני, מכת דיומי מי נפקי מר" — שאף שכבר גמר העבודה שמצד בחי' נוקבא, עדיין צ"ל אצלו העבודה מצד בחי' דכר, ומה גם שזוהי עבודה קשה יותר, כיון שהלעו"ז המנגד לבחי' דכר גדול יותר מהמנגד לבחי' נוקבא; וכיון שנתעלה בעבודתו, הרי "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו" (סוכה נב, סע"א), ובמילא נדרשת ממנו עבודה קשה יותר.

39) ס"ג. סכ"ג.

39) וזהו שטען אביי לרב יוסף "נהי דנפק לי' מר מכת דשני, מכת דיומי מי נפקי מר" — שאף שכבר גמר העבודה שמצד בחי' נוקבא, עדיין צ"ל אצלו העבודה מצד בחי' דכר, ומה גם שזוהי עבודה קשה יותר, כיון שהלעו"ז המנגד לבחי' דכר גדול יותר מהמנגד לבחי' נוקבא; וכיון שנתעלה בעבודתו, הרי "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו" (סוכה נב, סע"א), ובמילא נדרשת ממנו עבודה קשה יותר.

39) ס"ג. סכ"ג.

39) וזהו שטען אביי לרב יוסף "נהי דנפק לי' מר מכת דשני, מכת דיומי מי נפקי מר" — שאף שכבר גמר העבודה שמצד בחי' נוקבא, עדיין צ"ל אצלו העבודה מצד בחי' דכר, ומה גם שזוהי עבודה קשה יותר, כיון שהלעו"ז המנגד לבחי' דכר גדול יותר מהמנגד לבחי' נוקבא; וכיון שנתעלה בעבודתו, הרי "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו" (סוכה נב, סע"א), ובמילא נדרשת ממנו עבודה קשה יותר.

— עם ענין של אכילה ושתי', שזהו מג' הדברים שבהם דומה האדם (לא למלאכי השרת, אלא) למי שלמטה הימנו⁴⁰,
וביחד — נעשים "כלי של ברכה", על מנת להמשיך הברכה על כל השנה כולה.

* * *

ו. נמצאים אנו בחודש ניסן, שנקרא חודש הגאולה⁴¹, על שם ימי חג הפסח, חג המצות, אשר בו, ובחודש ניסן גופא נמצאים כבר לאחרי שבת הגדול, שאז הי' הענין ד"משכו וקחו לכם צאן גו"⁴² — התחלת ענין קרבן פסח.

ובפרט כשמדובר אודות יום הולדת שקשור גם עם יום הברית, הרי כאשר יום ההולדת חל לפני חג הפסח ובסמיכות לו, אזי יום הברית הוא בימי חג הפסח.

וע"פ הידוע שכל מציאות בעולם קשורה עם תורה,

ועאכ"כ ענינים כאלו שתחילת מציאותם היא מציאות תורנית, מציאות של תורה ומצוות — כמו מציאות ה"ימים-טובים", שהימים מצד עצמם, כפי שהם אצל אינס-יהודים, אינם חלוקים משאר הימים, אלא שאצל בני עושה אותם התורה לימים מיוחדים, "ימים-טובים", החל מחג הפסח שהוא "ראש לרגלים"⁴³,

הרי המציאות של חג הפסח בתורה שבעל-פה — שבה מתבארים כל הענינים בפרטיותם ועל בוריים (כמבואר בארוכה באגה"ק⁴⁴) — היא: מסכת פסחים.

התחלת⁴⁵ מסכת פסחים היא בענין שלפני חג הפסח: "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר", וסיום⁴⁵ המסכת: במשנה — בנוגע לברכת הפסח והזבח (קרבן חגיגה) שעמו, ובגמרא — בהסיפור אודות רבי שמלאי ש"איקלע לפדיון הבן".

ז. ה"הדרן" על מסכת פסחים — טעם האיבעי' מי מברך "שהחיינו", הכהן או אבי הבן, כיון ש"פשיטא על פדיון הבן .. אבי הבן מברך"

(45) להעיר מדברי הש"ך הנ"ל: "נהגו כל הבעלי בתים לילך על הישיבה בהתחלת הזמן, ולכן מנהג להודיעם כשבא הרב לסיים המסכתא כדי שיבואו הב"ב ג"כ לסיומא, ואז יהיו שמה תחלה וסוף".

(40) חגיגה טז, א.
(41) שמור"ר פט"ו, יא.
(42) בא יב, כא.
(43) ר"ה ד, א.
(44) סכ"ט.

לעולם, גם לאחרי שגדל הבן, להיותה מצוותו של האב, ולכן שניהם שוים: האב, דקא עביד מצוה, והכהן, דמטי הנאה לידו, והמענה "אבי הבן מברך שמים", ששתייהן מאותו טעם; והביאור בפנימיות הענינים, בנוגע לפדיית בני מהגלות⁴⁶, שפשיטא שהגאולה עצמה מהגלות האחרון⁴⁷ תהי' ע"י הקב"ה⁴⁸, כמו יצי"מ, אלא שהאיבעי' היא בנוגע לאופן ההמשכה בזמן ("שהחיינו . . לזמן הזה") ומקום למטה מעשרה טפחים⁴⁹, אם לא איכפת לן שההמשכה למטה תהי' ע"י התגברות קו החסד בסדר השתלשלות⁵⁰ (כהן מברך), ובלבד שתהי' ההנאה של הגאולה, או (כהמסקנא ש"אבי הבן מברך שמים") שגם ההמשכה למטה צריכה להיות ע"י הקב"ה בעצמו, בדרך שלמעלה מהטבע לגמרי⁵¹, כיון שזוהי מצות הקב"ה⁵² — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"א ע' 42 ואילך.

* * *

41) וכמובא בדרושי חסידות של אדמו"ר האמצעי (ראה שער התשובה ספ"ה) — ללא חבלי משיח, שכבר היו במדה, וכביכול למעלה מן המדה... אלא בטוב הנראה והנגלה, בשובע שמחות.

42) ולהעיר מתשובת החתם סופר (שו"ת חת"ס חיו"ד ששנ"ו) שברור הדבר "שעיקר יסוד הכל להאמין בתורה ובנביאים ושם נאמר גאולתינו האחרונה בפ' נצבים ובפ' האזינו . . והרבה מזה בדברי נביאים, אם כן מי שמפקפק על הגאולה הלז הרי כופר בעיקר האמנת התורה והנביאים", אבל, "א"א לי בשום אופן להאמין שיהי' גאולתינו א' מעיקרי הדת, ושם יפול היסוד תפול החומה חלילה . . אנחנו לא נעבוד ה' לאכול פרי הארץ ולשבוע מטובה, (אלא) לעשות רצונך אלקי חפצתי, ועכ"פ ועל כל אופן עבדי ד' אנחנו, יעשה עמנו כרצונו וחפצו", כלומר, "עיקר" אצל בני ישראל — הרי זה תורה ומצוות, באיזה אופן שיהי'... וכפי שאמר דוד (שמואל-ב טו, כו) "אם כה יאמר לא חפצתי בך, הנני" (וראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי ס"פ פקודי).

אבל, כבר נתקבל אצל כלל ישראל שהענין דביאת המשיח הוא נכלל ביי"ג העיקרים, כפי שמביא הרמב"ם בפירושו המשניות בהקדמה לפ' חלק, כך, שביאת המשיח הוא גם "עיקר" בדת.

46) ענין זה דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתרגשות רבה, בדיבור איטי, שנפסק ונקטע יריבו פעמים בבכי חנוק (המו"2).

47) כפי שהבטיח הקב"ה בתורתו ש"קץ שם לחושך" (איוב כח, ג), וכפסק הגמרא (סנהדרין זז, ב) ש"כלו כל הקיצין", וכדברי הרבי נשיא הדור (ראה לקמן סי"ב): "הנה זה עומד אחר כתלנו", וכבר בשנים שעברו נשאר רק לצחצח את הכפתורים...

48) וכמ"ש (ישעי' סג, א) "מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מוצרה וגו'", ומסיים (שם, ה): "ואביט ואין עזר ואשתומם ואין סומך"... הקב"ה מסתכל סביבו, ורואה שאין אף א' שיעזור לבני' לצאת מן הגלות, ולכן עושה זאת בעצמו. וכדברי הגמרא בסוף מסכת סוטה: "אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים".

49) שבאופן כזה צריכה להיות הגאולה האמיתית והשלימה — כמ"ש הרמב"ם (הל' מלכים ספ"א) "עמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה כו' ויכוף כל ישראל לילך בדרכה כו' וילחם מלחמות ה'", שהפירוש בזה הוא כפשוטו — יהודי שיהי' מלוכש בכשר ודם, למטה מעשרה טפחים.

50) אף שבאופן כזה צריכים להתחשב בדעתו של אחשוורוש וכיו"ב, והגאולה תהי' "קימעא קימעא" (ירושלמי ברכות פ"א ה"א), בדרך הטבע.

ח. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה וידבר גו' אחרי מות שני בני אהרן וגו'.

* * *

ט. המבואר לעיל בהמאמר⁵³ בנוגע לבני אהרן שלא נשאו נשים — הרי זה כפי שהענין הוא בעבודת ה'; אבל ישנו גם פשטות הענין שלא נשאו נשים, שהרי אין ענין יוצא מידי פשוטו.

וכמובא גם במאמר של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שנדפס זה עתה⁵⁴, בנוגע לבן עזאי, ש"לא רצה לישא אשה, מפני שנפשו חשקה בתורה כו", והרי הכוונה בזה היא בפשטות, כמסופר בגמרא⁵⁵, ומזה מובן, שגם אצל בני אהרן ה' הענין שלא נשאו נשים כפשוטו. ויש לבאר ההוראה שבענין זה, כאמור כמ"פ שכל ענין בתורה, אפילו ענין של סיפור, מהוה הוראה⁵⁶.

י. כללות הענין שלא נשאו נשים — הוא היפך הענין ד"לא תוהו בראה (אלא) לשבת יצרה"⁵⁷ (כמבואר במפרשים⁵⁸).

ומזה מובן, שיכול להיות צדיק גדול, אוהב ה' ביראה ואהבה בתענוגים (כמבואר בתניא⁵⁹), והתורה מעידה עליו ש"נכנס לפני ולפנים"⁶⁰, ואעפ"כ, כיון שחסר הענין ד"וכפר .. בעד ביתו"⁶¹, "זו אשתו"⁶², אזי חסר עיקר ענין הכניסה לפני ולפנים, כיון שאין זה רצון העליון; זוהי הנהגה של "תוהו", שעז"נ "לא תוהו בראה".

ומזה מובן גודל האחריות המוטלת על "ביתו זו אשתו" — כיון שבלעד' הרי הכניסה לפני ולפנים היא בבחי' "תוהו", ולא בבחי' "תיקון", וכדי שהכניסה לפני ולפנים לא תהי' בבחי' "תוהו", אלא בבחי' "תיקון", הרי זה ע"י "ביתו זו אשתו".

וכיון ש"אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו"⁶³, הרי מובן, שביחד עם האחריות, ניתן גם הכח למלא אחריות זו.

יא. ובפרטיות יותר:

57 ישע"י מה, יח.	53 פ"ח (לעיל ע' 270 ואילך).
58 ראה רד"ק עה"פ.	54 סד"ה כה אמר ה' גו' תרמ"ט (יצא
59 פל"ה (מד, סע"א).	לאור בקונטרס בפ"ע — י"א ניסן תשכ"ב,
60 ראה תו"כ ר"פ אחרי. ויק"ר פ"כ, ח.	ולאח"ז בסה"מ תרמ"ט ע' רנט ואילך).
במדב"ר פ"ב, כג. תנחומא אחרי ו.	55 יבמות סג, סע"ב.
61 אחרי טז, יז.	56 תוכן הענין דלקמן — הוגה ע"י כ"ק
62 ריש יומא.	אדמו"ר שליט"א (בשילוב איזה נקודות
63 ע"ז ג, סע"א.	מהמאמר), ונדפס בלקו"ש ח"ג ע' 987 ואילך.

הנהגת הבית יכולה להיות באופן שמשאירים לבעל רק שני ברירות — או למעלה מעלה עד אין קץ, או למטה מטה עד אין תכלית. ובסגנון אחר: כאשר הבעל "נכנס לפני ולפנים" (למעלה מעלה) — אזי אינו יודע מענין של "שוב", כיון שמצד הנהגת הבית אין מקום לתנועה של העתקה והתבדלות ("זיין אָפּגעטראָגן") מהעולם, "לפני ולפנים"; וכיון שכן, הנה כשבאים אח"כ לענין "ביתו זו אשתו" — הרי זה בקצה השני: למטה מטה עד אין תכלית, כיון שזהו "חוץ" ו"מטה" בלבד, ולא ניכר בזה ענין של "לפני ולפנים".

ובהקדמה — בהמשך למשנת"ל (במאמר⁶⁴) שבעולם התיקון הסדר הוא שב"רצוא" צריך להיות נרגש ה"שוב" — שפשיטא במכ"ש וק"ו שב"שוב" צריך להיות נרגשת נחיצות ומעלת ה"רצוא".

בודאי צריך להיות דירה לו ית' בתחתונים⁶⁵, אבל, ענין זה צריך להיות באופן ד"ישב עולם לפני אלקים"⁶⁶, היינו, שגם ב"עולם" מלשון העלם והסתור, צריך להמשיך ולפעול שיהי' בהתיישבות ("ישב") "לפני אלקים", לא רק "אלקים", אלא גם הבחי' שלמעלה מאלקים כפי שהוא בתכלית העילוי⁶⁷, ששם "הן" ו"לאו" הם בשוה.

וכיון שענין זה צריך לבוא בהתיישבות בעולם — הרי במילא נרגש שם חשיבות הרצוא.

וכאמור, כשם שבנוגע לכניסה לפני ולפנים נדרש שתהי' הכניסה בשלום, שלכן, בצאתו מן הקודש הי' הכה"ג מתפלל על פרנסה כפשוטה⁶⁸, כך גם — ובמכ"ש וק"ו — לאידך גיסא, שכאשר "יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב"⁶⁹, יודע הוא שאין זה ענין של "חוצה", אלא שם צריך להיות בהתיישבות בחי' "לפני אלקים".

וזהו גם מש"נ⁷⁰ "מקצה הארץ אליך אקרא": "מקצה הארץ" — מקצה הכי תחתון עד למטה שאין למטה הימנו, ומשם — "אליך אקרא", כיון ש"ישראל (כל ישראל) עלו במחשבה"⁷¹, באופן של עלי' במחשבה

(67) ראה במאמר פ"ט (לעיל ע' 271).

(68) ראה במאמר פ"ח (שם).

(69) תהלים קד, כג.

(70) שם סא, ג (וראה לעיל הערה 66).

(71) ב"ר פ"א, ד.

(64) פ"ב ואילך (לעיל ע' 262 ואילך).

(65) תנחומא נשא טו. וראה שם בחוקותי

ג. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא פל"ו.

(66) תהלים טא, ח. — יודע המנהג

(שקיבל אדה"ז מהה"מ בשם הבעש"ט) לומר

בכל יום הקאפיטל תהלים המתאים למספר

שנותיו (ראה קובץ מכתבים ל"תהלים" הוצאה

*. סה"מ י"א ניסן ח"א ע' 1. וש"נ).

(* נדפס בסו"ט תהלים אהל יוסף יצחק (ע)

(214).

גופא⁷², ועד להדרגא ד"כמים הפנים"⁷³, בחי' המים שהם בפשיטות הגמורה, שזהו בחי' העצמות (כנ"ל במאמר⁷⁴).

וענין זה תלוי ב"ביתו זו אשתו" — שאין לה להתיירא אם הבעל מאריך בתפלתו שעה נוספת או יותר, או שלומד שעה נוספת ויותר, אף שלכאורה הרי זה ענין של "לפני ולפנים", וא"כ, מהי שייכותו לעולם, ובפרט לפי ההבנה וההשגה של העולם.

כלומר: כשם שאצל הבעל, בשעה שנכנס לפני ולפנים, "לבו למעלה"⁷⁵, צריכה להיות הכניסה בשלום, היינו, שיורגש אצלו שהתכלית היא שיומשך למטה לחבר שני הפכים — כך גם בנוגע ל"ביתו זו אשתו", היינו, שצריך להיות "יצא בשלום"⁷⁶, שגם ביציאה מבחוץ לכל ענינים של קודש, צריך לזכור שכל מציאותה ותכליתה של היציאה היא כדי לחבר ולעשות שלום בין "פמליא של מעלה" ל"פמליא של מטה"⁷⁷ עד למטה שאין למטה ממנו.

יב. וכאשר מעמידים בית יהודי באופן שפשוט הדבר שבבית יהודי צריך הבעל להאריך בתפלה ולהרבות בלימוד התורה בשופי — אזי גם הכניסה לפני ולפנים היא באופן שממנה נמשך בפרנסה כפשוטה, ע"ד האמור בנוגע לתפלתו של כה"ג.

וכאמור לעיל (במאמר⁷⁸) שיכולים לפעול ש"ימים על ימי מלך תוסיף שנותיו כמו דור ודור"⁷⁹ — שכפי שצריך להיות מצד "בזכותא תליא מילתא"²⁷, וכפי שצריך להיות מצד "במזל תליא מילתא"²⁷, ניתוסף בזה עוד יותר, כדברי התוס'⁸⁰ ש"זכות גדול מועיל" ו"המזל משתנה", והיינו, שממשיך ממקום שלמעלה אפילו מהענין ש"אין מזל לישראל", ועי"ז ניתוסף ב"ישראל" כפי שהם בציור ש"כל ישראל מלכים הם"⁸¹.

וזוהי גם ההכנה וההקדמה והכלי ל"שנותיו כמו דור ודור" עד לדרא דמלכא משיחא, היינו, שיהי' "דור" ו"שורה"⁸² ככל ה"שורות"

(79) תהלים שם, ז (וראה לעיל הערה 66).
 (80) ד"ה אין — שבת קנו, סע"א. ד"ה מוסיפין — יבמות נ, רע"א. וראה המשך שם רבים תרל"ו פקע"ד.
 (81) ראה ברכות ט, ב. שבת סז, א. וש"נ. תקו"ז בהקדמה (א, ריש ע"ב).
 (82) ראה לקו"ת מסעי צה, ב. יהל אור ע' תקמט. ובכ"מ.

(72) ראה לקו"ת שה"ש יז, ג ואילך. סה"מ הי"ש"ת ע' 17. ועוד.
 (73) משלי כז, יט.
 (74) פ"ו ואילך (לעיל ע' 267 ואילך).
 (75) יבמות קה, ב. וראה לקו"ת פ' ראה כד, א. סהמ"צ להצ"צ כד, א. ובכ"מ.
 (76) חגיגה יד, ב. ירושלמי שם פ"ב ה"א.
 (77) סנהדרין צט, ב.
 (78) בסופו (לעיל ע' 272 ואילך).

דסדר השתלשלות, אלא ששם גופא יהי' זה דרא דמלכא משיחא, והרי ענינו של משיח הוא — לפעול את ענין הגאולה לא רק ברוחניות, וכידוע הסיפור⁸³ שאדמו"ר מהר"ש אמר לצמח-צדק, שרוצים משיח כפשוטו, ולא מספיק אפילו הגילוי דפנימיות התורה.

וכל זה תלוי ב"ביתו זו אשתו" — לפעול שהבית יהי' "בית גו' נכון"⁸⁴, ו"בית נאמן", כמ"ש⁸⁵ "ובניתי לך בית נאמן" (כמבואר בהמשך מים רבים בסופו),

שענין זה קאי בכללות על מלכות בית דוד,

וכל אחד ממשיך זאת בגאולה הפרטית ובבית הפרטי שלו, שיהי' בית נאמן לה' ולתורתו,

ועי"ז באה גם הגאולה הכללית ובית המקדש השלישי, בית נצח⁸⁶, שכבר בנוי בידי שמים⁸⁷, אבל אנו צריכים שיהי' באופן שענין בשר יראוהו למטה מעשרה טפחים.

וכדברי נשיאנו⁸⁸: "הנה זה עומד אחר כתלנו"⁸⁹, וב"כותל" נעשו כבר "חרכים" ו"חלונות", וצריכים רק להשלים את ה"מכה בפטיש".

ואז פועלים ההמשכה עד למטה מטה, ב"קצה הארץ" — ב"ביתו זו אשתו", וב"ביתו" כפשוטו, ובכל חלקו בעולם, שיהי' "בית נאמן" כל הימים,

ובאופן ש"ימים על ימי מלך תוסיף שנותיו כמו דור ודור" — שיהי' זה דרא דמלכא משיחא, יבוא ויגאלנו בגלוי ובקרוב ממש.

* * *

יג. ישנה⁹⁰ הבטחה בתורה שבכתב⁹¹ — וכך נפסק גם בתורה שבעל-פה⁹², ונתבאר גם ע"י תורת חסידות חב"ד⁹³ — "ואברכה מברכיך", כלומר, מי שמברך איש ישראל, מבטיח הקב"ה שהוא יברך אותו.

90 שיחה זו הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפסה בהוספות ללקו"ש חי"ז ע' 428 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.	83 ראה גם תו"מ ח"א ע' 18ב. וש"נ.
91 לך לך יב, ג.	84 מיכה ד, א.
92 ברכות נה, א. סוטה לח, ב. וראה ג"כ שו"ע אדה"ז חא"ח סוסר"א.	85 מלכים-א יא, לח.
93 ראה ד"ה אריב"ל כל כהן תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט בתחלתו).	86 זהר ח"א כת, א. ח"ג רכא, א.
	87 פרש"י ותוס' — סוכה מא, סע"א.
	88 ראה סה"ש תרצ"ט ע' 316. תש"א ע' 81.
	89 שה"ש ב, ט.

והרי ברכתו של הקב"ה — איתא במדרש⁹⁴ ש"תוספתו מרובה על העיקר". ככל שיגדל ה"עיקר", שהנותן בעין יפה נותן⁹⁵ ובעין יפה מברך⁹⁶ — הנה ברכתו של הקב"ה ישנו לא רק העיקר אלא גם תוספות, ואיזה תוספות — שמרובה על העיקר.

והביאור בזה:

כללות ענין הברכה הוא המשכה מהשרש ומקור⁹⁷, כידוע שברכה היא מלשון "המברך את הגפן"⁹⁸, וכמבואר הראי' ממ"ש⁹⁹ "איש אשר כברכתו ברך אותם". כלומר: ברכה אינה פועלת דבר חדש, אלא היא רק ממשיכה מה שישנו כבר במקור, אך כיון שיכול הדבר להישאר בהעלם, או — רק ברוחניות, או שיומשך בגילוי רק לאחר זמן, הנה על זה ה"ר"ע הברכה, שיומשך בגילוי למטה מטה. משא"כ ברכתו של הקב"ה פועלת דבר חדש, מה שלא נמצא אפילו בהמקור.

כלומר, שבברכתו של הקב"ה יש גם מעלת התפלה, שמעלתה על ברכה היא בכך שפועלת גם רצון חדש — "יהי רצון"¹⁰⁰, הנה כמו בתפלתו של בשר ודם, כך גם ברכתו של הקב"ה יש בה המעלה שפועלת ענין חדש, שלמעלה משרש ומקור של הנברא המתברך.

מזה מובן, שהאמור שבברכה ד"ואברכה" יש תוספות מרובה על העיקר מהברכה של "מברכך" — אין זו תוספות סתם, ב' פעמים ככה, ג' פעמים ככה, או יותר מזה, אבל עדיין בערך ובמדידה והגבלה, אלא זהו ענין שבאין-ערוך, דכיון שהקב"ה אינו קשור ומוגבל ח"ו עם שרש ומקור הנבראים, ביכלתו ליתן בלי גבול.

יד. כיון שזהו ענין שכתוב בתושב"כ, ונפסק בתושב"ע פ' עד לתלמוד ירושלמי¹⁰¹, ועאכו"כ שגם בכבלי⁹², הרי ישנו הדין בחו"מ¹⁰², ורבינו הזקן מביאו בהלכות תלמוד תורה¹⁰³, שמ"ש "טעה בדבר משנה חוזר"¹⁰⁴, כיון שמשנה צריכים כולם לידע, הי' זה בזמן הגמרא, אבל בזמן הגאונים הרי זה לא רק בנוגע לדבר משנה, אלא גם בנוגע לכל הענינים

99) ויחי מט, כח.	94) ב"ר פט"א, ד. תנחומא חיי שרה יו"ד
100) ראה לקו"ת תורת שמואל תרכ"ו ע' קנ ואילך. תרכ"ט שם.	95) קונטרס "חנוך לנער" (קרוב לסופו).
101) ספ"ח דברכות.	96) ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ.
102) הלכות דיינים רסכ"ה.	97) ראה סוטה שם.
103) רפ"ב.	98) ראה כמצויין בתו"א במפתח בע' ברכה.
104) סנהדרין ו, א. לג, א. וש"נ.	99) כלאים רפ"ז.

הכתובים בגמרא, ובזמנינו הרי זה גם בנוגע לכל הענינים שנאמרו ע"י פוסקי ישראל, אפילו מהדורות האחרונים, הרי מזה מובן, שכיון שהענין ד"ואברכה מברכיך" מפורש בגמרא, הרי זה דבר ידוע ומפורסם לכל.

טו. בנוגע לעניננו:

ישנם כמה וכמה שהביעו ברכותיהם, ובודאי בעין יפה ובלבב שלם. הנה באמת היו צריכים לענות לכל אחד בפני עצמו, וכמנהג העולם.

אבל כיון שזהו דבר ידוע ומפורסם, אזי — כלשון הירושלמי¹⁰¹: "כבר מילתי" אמורה" — כבר נפסק מהקב"ה עצמו, שהוא בעצמו מברך את כל אחד בתוספות מרובה על העיקר, ולא רק ריבוי שבערך, אלא ריבוי שלא בערך, כנ"ל,

שיהי' "ימים על ימי מלך תוסיף"⁷⁹ — דכל ישראל מלכים הם⁸¹ — שמה שמגיע לכל אחד בזכותו, ומה שמגיע במזלו¹⁰⁵, ומה שמגיע מלמעלה באופן שמשנה את המזל⁸⁰ — יקויים בזה ה"תוסיף", ויומשך עד ל"קצה הארץ"⁷⁰, ועד ש"ישב עולם לפני אלקים"⁶⁶, בבני חיי ומזוני רויחי כפשוטו, וגם בבני חיי ומזוני רויחי בענינים רוחניים.

אבל — הרי מנהג העולם, ומנהג ישראל תורה היא⁵, לומר לכל אחד בפני עצמו.

הנה לאלו הנמצאים כאן — אומרני לכל אחד בפני עצמו, ומבקש, שימסרו זאת גם ל"את אשר איננו פה"¹⁰⁶, שזהו כאילו הי' נמצא כאן, והייתי אומר לו זאת באותו מעמד ומצב — במעמד (כו"כ) עשרה מישראל ששכינתא שריא³³,

שתקויים בפועל ממש, ללא העלמות והסתרים, ובטוב הנראה והנגלה — ברכתו של הקב"ה בתוספת מרובה על העיקר, ועד בבני חיי ומזוני רויחי, כנ"ל.

טז. [צוה לנגן הניגון "והריקותי לכם ברכה", וכ"ק אדמו"ר שליט"א עמד מלוא קומתו ורקד על מקומו. ובאמצע הניגון הפסיק ואמר (בעמידה):] ישנו הענין ד"אעלה את ירושלים על ראש שמחתי"¹⁰⁷ — המקום שבו הי' "יראה שלם"¹⁰⁸, שבו נתגלתה תורת החסידות, ובפרט תורת

105) ראה בהתחלת השיחה (ס"ב), 107) תהלים קלו, ו. 108) ראה ב"ר פנ"ו, יו"ד. הובא בתור"ה 106) נצבים כט, יד. הר — תענית טז, א. לקו"ת פ' ראה כט, ד.

חסידות חב"ד, אשר, הממשיכים בזה הם בני שברוסיא ובמדינות הסמוכות, הן אלו שעדיין נמצאים שם עתה, והן אלו שנמצאים עתה מבחוץ למדינות אלו, ובפרט בכפר חב"ד,

שהם כולם נוטלים חלק בראש,

גם אלו שלא יכלו לכתוב או למסור וכו', הרי זה כאילו וכו', יברך הקב"ה בכך שיוציאם מן המיצר אל המרחב, עם כל הפירושים¹⁰⁹, בקרוב ממש, ובשובע שמחות, ובטוב הנראה והנגלה, ובתוך כלל ישראל — יקויים "והריקותי לכם ברכה עד בלי די"¹¹⁰, "עד שיכלו שפתותיכם מלומר די"¹¹¹.

[ניגנו עוד הפעם את הניגון בריקוד].

יז. אחרי הניגון והריקוד, אמר את המאמר ד"ה גדול העונה אמן יותר מן המברך.

* * *

יח. דובר במאמר¹¹² שבכתבי האריז"ל¹¹³ הגירסא היא "בן חמשים לזקנה בן ששים לשיבה", וכן הוא גם בתיקוני זהר¹¹⁴.

ולהעיר, שהגירסא במשנה²⁴ שלפנינו — וכך קבע גם רבינו הזקן בפרקי אבות שבסידורו — היא: "בן ששים לזקנה, בן שבעים לשיבה".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בכת-שחוק:]

ובנדר"ד — הרי זו "מעלה":

פגשתי פעם יהודי מבוגר שאמר לי בפשיטות שהוא בטוח שיאריך עוד הרבה ימים ושנים, וכששאלתי אותו מניין הפשיטות? השיב לי, שהי' אצל הרבי, והרבי ברך אותו שיהי' ירא-שמים, וכיון שיודע בעצמו שעדיין רחוק הוא מזה, וכפי הנראה — מוסיף ואומר — יקח לו שנים רבות להגיע לזה, ואין לו ספק בכך שברכתו של הצדיק תתקיים בודאי, לכן בטוח הוא שיאריך עוד הרבה ימים ושנים עד שאכן יהי' ירא-שמים!...

ועד"ז בנדר"ד:

ח"ה ע' רלא. ח"ה ס"ע קיח ואילך. לקו"ש ח"ז ע' 123 הערה 33.

113 (113) הובא במאור"א ז, לד. וראה סידור וכתבי האריז"ל שבהערה 121.

114 (114) תכ"א (נו, א).

109 (109) ראה סה"ש תרצ"ט ע' 315. וראה גם תו"מ חכ"ד ע' 254. וש"נ.

110 (110) מלאכי ג, י"ד.

111 (111) שבת לב, סע"ב.

112 (112) ד"ה וידבר גו' אחרי מות גו' פ"ה (לעיל ע' 265). וראה גם אג"ק ח"ג ס"ע שכד.

איתא בזהר¹¹⁵ ובכתבי האריז"ל¹¹⁶ (והובא גם בספרי מוסר¹¹⁷) בפירושו הכתוב¹¹⁸ "מפני שיבה תקום", שלפני שבאים לימי ה"שיבה", צריך להיות "תקום", דהיינו, לשוב בתשובה ולהעמיד את עצמו במעמד ומצב הטוב.

וא"כ, לפי הגירסא "בן שבעים לשיבה" — יש עדיין עשר שנים כדי לקיים את הציווי "מפני שיבה תקום" [...].

ולפלא, שהצ"צ¹¹⁹ מביא הגירסא שלפנינו, "בן ששים לזקנה, בן שבעים לשיבה", ובהמשך לזה, מביא מ"ש בכתבי האריז"ל בענין "מפני שיבה תקום", ששם מבואר שענין השיבה הוא משישים שנה.

וענין זה — ככל הענינים של פנימיות התורה — יש בו נפק"מ גם בנגלה דתורה, בנוגע להחיוב לקום מפניו: לפי הגירסא "בן שבעים לשיבה" — צריך לקום רק מפני בן שבעים, כפס"ד השו"ע¹²⁰; ואילו לפי דברי האריז"ל¹²¹ — הרי זה מתחיל מבן ששים.

ובכל אופן, בנוגע לענינו — הרי הענין ד"בן ששים לזקנה" קשור עם לימוד התורה, שהרי "אין זקן אלא מי שקנה חכמה" (אפילו אם הוא "ניק", ובלבד שיהי' "חכים")¹²², שזהו"ע התורה — "היא חכמתכם ובינתכם"¹²³.

ובהתאם לכך, יש לעורר ע"ד הוספה בלימוד התורה, על יסוד דברי אדמו"ר הזקן בהלכות תלמוד תורה, כדלקמן¹²⁴.

יט. ובהקדמה — שהלכות תלמוד תורה של רבינו הזקן הם בבחינת "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו":

ליו"ד שם סק"ד. וראה גם אג"ק שבעה ערה 112.

(122) קידושין לב, ב.

(123) ואתחנן ד, ו.

(124) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בכת" שחוק:

כבר הורגלו לכך, שכאשר הנני מתיישב, הנה סוכ"ס באה איהו "גזירה"... — אינני יודע מדוע קורין זה בשם גזירה, הרי לא נוטלים אצל אף א' בחירה חפשית!

ובכל אופן, יש לקשר כל דבר עם ענין של תורה ומצוות, ובפרט ע"פ חסידות חב"ד וע"פ הוראת נשיאינו.

(115) ח"ג פז, ב. רכז, ריש ע"ב. וראה גם תו"מ חי"א ריש ע' 248. וש"נ.

(116) פי' דרך אמת לזהר שם. וראה גם פירוש שכ"ה פי"ו. מג"ע עה"ת עה"פ.

(117) ראה ר"ח שער התשובה פי"א (הערה רביעית). עשרה מאמרות (לרמ"ע מפאנו) מאמר חקו"ד ח"ד סי"ד. של"ה הל' תשובה (רכח, א. רלד, ב. רלה, א). מד"ש לאבות שם.

(118) קדושים יט, לב.

(119) באוה"ת חנוכה רפח, ב.

(120) יו"ד ר"ס רמד.

(121) סידור האריז"ל (בתחלתו) — דיני ביהכנס"ס). שער המצוות, ספר הליקוטים וטעמי המצוות פ' קדושים. הובא בכרכי יוסף

איתא בלקו"ת¹²⁵ בפירוש מארו"ל¹²⁶ "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו", שכדי לבוא ללימוד פנימיות התורה בגן עדן, צריך להיות "תלמודו בידו" — לימוד נגלה דתורה בעלמא דין.

וכן הוא סדר הלימוד בפועל — שהתחלת הלימוד היא בנגלה דתורה, "כשהתינוק מתחיל לדבר אביו לומדו תורה צוה לנו משה גו"¹²⁷, וכמבואר בפרטיות בהלכות ת"ת לרבינו הזקן; וע"י "תלמודו בידו" באים אח"כ "לכאן", ללימוד הענינים דפנימיות התורה.

וככל הענינים שישנם בכלל ובפרט כו' — י"ל עד"ז בנוגע אלינו, בחסידות חב"ד, החל מרבינו הזקן, שנקרא "בעל התניא והשולחן ערוך": אע"פ שכללות השולחן-ערוך (נגלה דתורה) נדפס לאחרי ספר התניא (תורה-שבכתב והתחלת חסידות חב"ד¹²⁸), שהרי השו"ע של רבינו הזקן נדפס לראשונה בשנת תקע"ד, לאחרי הסתלקות אדמו"ר הזקן, ואילו ספר התניא נדפס בחיים חיותו בעלמא דין, בשנת תקנ"ז, מ"מ, ישנו ענין אחד בשו"ע, שזהו יסוד כל ענין השו"ע — הלכות תלמוד תורה — שנדפס עוד לפני ספר התניא, בשנת תקנ"ד.

ואדרבה — כמבואר בסיפורי רבינו נשיאנו¹²⁹, בנוגע לכמה מקומות וכמה אנשים שהי' אצלם מקום לנגד וללחום נגד תורת החסידות, שהפרסום של הלכות תלמוד תורה מנע את ההתנגדות על לימוד פנימיות התורה, לימוד ספר התניא ותורת החסידות בכלל, שכן, אף שרבינו הזקן לא רצה שיזכירו את שמו בהל' ת"ת, ובתחילה לא ידעו מיהו המחבר (ועד"ז גם בספר התניא, שבדפוסים הראשונים לא נזכר שמו של רבינו הזקן, עד לאחר הסתלקותו) — הרי לאחרי זמן נודע שהמחבר הוא רבינו הזקן.

ונמצא, שהקדמת הדפסת הלכות ת"ת היא בבחינת "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו" בנוגע להתגלות תורתו של רבינו הזקן בפועל (נגלה דתורה) ותחילה ואח"כ פנימיות התורה), וגם אצל המנגד כו'.

כ. בהלכות תלמוד תורה — יש ענינים שנוגעים ל"תינוק", ענינים שנוגעים ל"מלמד", וענינים שנוגעים לכל אחד ואחד.

ובין הענינים הנוגעים לכאו"א — הרי זה בנוגע להענין ד"בן

128) ראה קיצורים והערות לתניא ע' קיח.
אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' רסא.
129) ראה גם ספר התולדות אדה"ז (כפ"ח, תשמ"ו) ח"ב ע' 497 ואילך.

125) בהר מ, ב ואילך.
126) פסחים נ, א. וש"נ.
127) סוכה מב, א. ספרי עקב יא, יט.

שמונה עשרה לחופה" ו"בן עשרים לרדוף"²⁴, שרודף אחר מזונותיו¹³⁰, שעל זה כותב רבינו הזקן בהלכות ת"ת¹³¹ ש"גם אחר הנישואין יוכל ללמוד ב' או ג' שנים בלי טרדה גדולה כ"כ בטרם יוליד בנים הרבה" — שזהו פס"ד ברור בשו"ע, ובמילא הרי זה שייך לכאו"א.

ומזה מובן ב' ענינים:

(א) מי שאין לו "בנים הרבה", יכול כל ימיו ללמוד תורה כפי שלמד קודם שנעשה בן שמונה עשרה לחופה.

(ב) גם מי שיש לו "בנים הרבה" ו"טרדה גדולה" — הרי אם במשך ב' או ג' שנים לאחרי החתונה, או קודם שנעשה בן שמונה עשרה לחופה, לא למד תורה כדבעי, כפי שמורה רבינו הזקן בהלכות ת"ת, צריך לכל-הפחות להשלים זאת עתה.

כא. ולהעיר:

בדרך כלל הרי החיוב דלימוד התורה הו"ע שאי אפשר לו בתשלומין, כי, החיוב דלימוד התורה הוא בכל רגע, ולכן לא שייך לומר שלימוד התורה בשעה זו הוא בכדי להשלים מה שהחסיר אתמול, שהרי חיוב הלימוד בשעה זו הוא מצד עצמה¹³².

אבל, בעוונותינו הרבים רואים אנו שכאשר מדברים עם פלוני אודות החיוב דלימוד התורה היום, יש לו תירוצים שונים: יש לו בנים הרבה, וטרדה גדולה, וכיכלתו למצוא נתינת-מקום בשו"ע לצאת י"ח בלימוד התורה "לפרקים", בשיעורים המסויימים שקבע לעצמו בתושב"כ ותושבע"פ, הן בנגלה והן בחסידות;

משא"כ כאשר באים אליו ואומרים לו: אפילו לטעמך, שהנך יוצא י"ח בשיעורים אלו בהיותך במעמדך ומצבך עתה — הרי ב' או ג' שנים לאחרי החתונה, קודם שהיו לך בנים הרבה וטרדה גדולה, או קודם שנעשית בן שמונה עשרה לחופה, הי' עליך לעסוק בלימוד התורה כפי הוראת רבינו הזקן בהל' ת"ת, וכיון שלא עשית זאת כדבעי, עליך להשלים זאת עתה!

כב. ועאכו"כ בנוגע לאלו שרק עכשיו (ועכ"פ לא מזמן) היתה החתונה שלהם בשעה טובה ומוצלחת, ועאכו"כ אלו שעדיין לא נכנסו לחופה:

(132) ראה גם תו"מ ח"א ע' 184. וש"נ.

(130) פי' הרע"ב.

(131) פי"ג ה"א.

וראים בפועל, שכאשר פלוני יודע שממחר יפטר מחיוב לימוד התורה בהתמדה ושקידה, הרי זה כבר מבלבל בהתמדה ושקידה היום.

במילים אחרות: הידיעה שמחר יכנס לחופה, ולכן מגיע למסקנא שצריך כבר לחשוב כמה יפרנס את ביתו ואת זרעו אחריו שיוולדו לו לאחר ב' או ג' שנים או בשנה הראשונה — הרי זה כבר מבלבל אותו לא רק בשבעת ימי המשתה, אלא כבר מזמן התנאים, ועוד לפני"ז, מאז שאמרו לו שכבר הגיע לפרק שידוכין, ויכולים כבר לחשוב אודות שידוך...

אבל כאשר יודעים שב' או ג' שנים לאחרי החתונה יכולים לסמוך על רבינו הזקן וללמוד בהתמדה ושקידה, ולא יפגע הדבר בפרנסה, ואפילו לאחרי כן, הרי יש לו שעבוד קודם, שצריך לשלם את החוב ולהשלים מה שלא למד כדבעי בשנים שעדיין לא היתה לו טרדה גדולה, ושעבוד זה קודם להשעבוד ד"שארה כסותה ועונתה"¹³³, וא"כ, צריך בודאי לפרוע חוב זה קודם שיהי' מבלבל מהשעבוד החדש,

הנה ידיעה זו תסייע לא רק בהלימוד במשך ב' או ג' שנים לאחרי הנישואין, אלא גם בהלימוד שלפני הנישואין, ואפילו בהלימוד שלפני התנאים.

כג. ולסיכום — לאחרי אריכות הדיבור, "מטבע ארוך" —
ב"מטבע קצר":

יש להרבות בהענין ד"בן ששים לזקנה" — כדברי הגמרא¹²² "אין זקן אלא מי שקנה חכמה", אפילו "יניק וחכים", והיינו, שגם אם הוא קטן ביותר, הנה אם רק ירצה באמת "לקנות" חכמה, אזי נותנים לו את החכמה,

— וכפי שמפרש הרב המגיד באור תורה¹³⁴ שהקב"ה צמצם את עצמו "כדמיון אב המצמצם את שכלו ומדבר דברי קטנות בשביל בנו הקטן", וכדברי רבינו הזקן בתניא¹³⁵ ש"צמצם הקב"ה רצונו וחכמתו בתרי"ג מצות התורה ובהלכותיהן ובצירופי אותיות תנ"ך ודרשותיהן שבאגדות ומדרשי חכמינו ז"ל (וכפי שממשיך לבאר שהתורה "נסעה וירדה כו' עד שנתלבשה בדברים גשמיים .. ובצירופי אותיות גשמיות כדיו על הספר") בכדי שכל הנשמה או רוח ונפש שבגוף האדם תוכל להשיגן בדעתה כו' —

(135) פ"ד (ח, ב).

(133) משפטים כא, יו"ד.
(134) בתחלתו.

ובאופן שלמרות היותו "יניק", יהי "חכים",
ועד שיהי' אצלו הענין ד"והדרת פני זקן", כמבואר בלקו"ת¹³⁶.
וכאשר ירבו בתורה בשופי, בהתמדה ושקידה, ובאופן ד"ברכו
בתורה תחילה"¹³⁷ — הרי זה יוסיף בענין ד"אשרי מי שבא לכאן
ותלמודו בידו", בלימוד פנימיות התורה, שבדורנו הרי זה ענין תורת
החסידות, ועי"ז — קא אתי מר דא מלכא משיחא¹³⁸, בקרוב ממש.
[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "הושיעה את עמך"].

* * *

כד. בעמדנו ימים אחדים לפני חג הפסח (כאמור לעיל) — הרי
(כמדובר כמ"פ, וגם בכתב ובדפוס¹³⁹) דבר טוב ונכון ביותר שישתדלו
בחלוקת מצה-שמורה, לאלו שאין להם מצד עצמם, לכל-הפחות
ה"כזיתים", ומה טוב — מצה אמצעית, ומה טוב — שלש מצות.
וכידוע גודל ענין המצה — "מיכלא דמהינותא" ו"מיכלא
דאסוותא"¹⁴⁰, ו"מיכלא" שמורה על ענין החירות, כי, ענין הפסח, הרי
עכשיו אין לנו קרבן פסח בגשמיות, וענין המרור הוא רק מדרבנן (אף
שחמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה¹⁴¹), ואילו ענין המצה, גם בזמן
הזה הוא מדאורייתא, כמו בזמן שביהמ"ק הי' קיים¹⁴².
ויהי' זה התחלה לזמן שביהמ"ק יהי' קיים, כך, שבקרוב ממש
יוכלו לקיים גם פסח ומרור מדאורייתא,
וכלשון הקבוע בברכה שתיקנו אנשי כנסת הגדולה: "ונאכל שם
מן הזבחים ומן הפסחים"¹⁴³, בקרוב ממש.
[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן "אני מאמין"].

(136) שה"ש יא, ב. (140) זח"ב קפג, ב.
(137) נדרים פא, א. וש"נ. (141) ראה סנהדרין פח, ב (במשנה).
(138) אגה"ק דהבעש"ט — כתר שם טוב ירושלמי שם פי"א ה"ד.
בתחלתו. (142) פסחים קכ, א.
(139) ראה שיחת ש"פ שמיני, מבה"ח (143) נוסח ברכת "אשר גאלנו" מפסחים
ניסן סט"ז (לעיל ע' 259). וש"נ. קטז, ב (במשנה).